

การพัฒนา นโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน
ของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่
The development of Disaster management by community
in public policy of Community Healthy Networking

หทัยชนก บัวเจริญ และ วริยา จันทร์จำ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

hbuajalearn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา นโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 1,350 คน โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือแกนนำแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติของตำบลสุภาวะ นักวิชาการเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ จำนวน 150 คน ผู้ให้ข้อมูลรองคือ ผู้นำภาคท้องถิ่น ผู้นำภาคท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) อาสาสมัครกู้ชีพกู้ภัย แกนนำภาคประชาชน จำนวน 1,200 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา วิเคราะห์เรื่องราว และวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบกับเมตริกซ์เทียบเคียงกับเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยต่างๆ

ผลการวิจัย พบว่า เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลางมีแหล่งปฏิบัติการการจัดการภัยพิบัติจำนวน 82 แหล่งปฏิบัติการ ที่สนับสนุนข้อเสนอ นโยบายสาธารณะเรื่องการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนในระดับตำบล 8 ข้อ และเครือข่ายฯได้ผ่านเวทีนโยบายสาธารณะเพื่อลงความเห็นและให้ความสำคัญต่อข้อเสนอที่พร้อมจะขับเคลื่อนและนำสู่การปฏิบัติการได้จริงในพื้นที่จำนวน 3 ข้อคือ ข้อเสนอที่ 1 สนับสนุนการสร้างอาสาสมัครการจัดการภัยพิบัติ ข้อเสนอที่ 4 จัดตั้ง “กองทุน” การจัดการภัยพิบัติประจำตำบล และ ข้อเสนอที่ 2 จัดตั้ง “ศูนย์จัดการภัยพิบัติประจำตำบล” แบบบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของท้องที่และท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ สถาบันทางวิชาการที่เน้นการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ควรศึกษาและเทียบเคียงปฏิบัติการจริงในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการบูรณาการเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ และควรค้นหาผู้นำเครือข่ายและผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสานต่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะเรื่องการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนกับชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ : นโยบายสาธารณะ การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน

Abstract

This study was a qualitative research.

Purpose of the study: *The objective was addressed the development of Disaster management by community in public policy of Community Healthy Networking.*

Methodology: *All of 1,350 the key informants in Central region sector included 150 of leader of disaster in Healthy Thombon and Academic staff in Community Healthy Networking and 1,200 of villagers leader, sub district head man, population leaders, volunteer villages and administer Local Government. The data were collected via in-depth interview, focus group, observational participation,*

workshop participation and non-observational participation. Data were analyzed using content analysis and compared matrix with evidenced based of disaster management.

Results: Community Healthy Networking in Central region sector has 82 learning center that supported 8 items of Disaster management Public Policy. 1,200 peoples who passed the Public hearing process of community healthy networking were consensuses the 3 items of Disaster management Public Policy such as 1) supported the volunteer for Disaster management 4) Created Disaster management funding of Thombon and 2) established The Center of Disaster Management at Thombon by participation between local governments, people in community and village header.

Conclusions: Academic institute which has vision working with local and community should be critical thinking the way of working together between learning centers in community and evidenced based. The next step should be analyses the integrated guideline for reduced the risk of health factors. The leader of networking and change agent persons could be performed the disaster management public policy by community.

Keywords: Public policy, Disaster management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ เป็นหนึ่งในกระบวนการในการทำงานร่วมกันของเครือข่ายฯ ที่พัฒนาต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552 ถึง ปัจจุบัน โดยเน้นการดำเนินงานที่หลากหลายร่วมกับภาคีร่วมพัฒนา และภาคีเชิงยุทธศาสตร์ ในการผลักดันนโยบายสาธารณะร่วมในระดับพื้นที่ ระดับเครือข่าย และระดับชาติ ควบคู่ไปกับการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและสถาบันวิชาการในการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายนักบริหาร นักวิชาการ นักจัดการ และนักสื่อสารจนเห็นเป็นรูปธรรมการดำเนินงานดังนี้ และในปี พ.ศ. 2556 ทางแผนงานสุขภาวะชุมชน ได้มีการจัดเวทีพื้นหลังชุมชนท้องถิ่นสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย และมีความต้องการเห็นเครือข่ายฯ ได้พัฒนาศักยภาพทางวิชาการและกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยนำทุนและศักยภาพตามบริบทของแต่ละพื้นที่และร่วมกันประกาศปฏิญญาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ 7 ประเด็นนโยบายสาธารณะ

เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ พื้นที่ภาคกลางเป็นพื้นที่หนึ่งที่เคยมีประสบการณ์การจัดการปัญหาที่มีแหล่งเรียนรู้ที่มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติจนเกิดเป็นเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติทั้งในระดับพื้นที่และระดับภาค จึงทำให้แผนสุขภาวะชุมชนเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ สังเคราะห์แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่[1]

อย่างไรก็ดีจากการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้น เครือข่ายตำบลสุขภาวะพื้นที่ภาคกลางยังมีความจำเป็นในการพัฒนางานด้านวิชาการหรืองานวิจัยสนับสนุนปฏิบัติการในพื้นที่เพื่อต่อยอดปฏิบัติการของแหล่งเรียนรู้โดยวิธีการวิเคราะห์ และนำความรู้จากข้อมูลทางวิชาการหรืองานวิจัยมาสอบทานให้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนสุขภาวะชุมชนให้สามารถเกิดการบูรณาการงานเชิงประเด็นโดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงหลักด้านสุขภาพ และนำเสนอผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการสุขภาวะสี่มิติ (แม่ข่าย) โดยเฉพาะการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและการลงทุนด้านการดูแลสุขภาพโดยชุมชนท้องถิ่น ได้จึงจำเป็นต้องมีการสรุปการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ในพื้นที่ภาคกลางเพื่อพัฒนางานต่อไป

2. วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อพัฒนาโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นโยบายสาธารณะ (public policy) หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้แนะให้กิจกรรมหรือการกระทำต่างๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน ผู้ใช้บริการในแต่ละเรื่อง

ซึ่ง**เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่**¹ ที่ดำเนินการโดยแผนสุขภาพชุมชน สสส. ได้มีการจัดเวทีพื้นพลังชุมชนท้องถิ่นสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย² และเวทีพื้นพลังชุมชนท้องถิ่นระดับพื้นที่ภาคกลางขึ้น 2 เวที เพื่อนำทุนและศักยภาพตามบริบทของแต่ละพื้นที่และร่วมกันประกาศปฏิญญาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ 7 ประเด็นนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม 2) การจัดการสวัสดิการสังคมโดยชุมชน 3) เกษตรกรรมยั่งยืน 4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน 6) การดูแลสุขภาพ และ 7) การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน อีกทั้งคณะผู้ประเมินแผนสุขภาพชุมชนว่า ชี้แนะให้แผนสุขภาพชุมชนควรให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงบูรณาการกันภายในองค์กรทั้งภารกิจและการจัดการ โดยเฉพาะการบูรณาการกับแผนที่มีการดำเนินการเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ เช่น การลดการบริโภคยาสูบที่มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น การบริโภคอาหารที่ปลอดภัยและไม่บริโภคเกิน เป็นต้น รวมถึงกลุ่มประชากรที่มีความเปราะบาง เช่น เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ คนยากจนที่ป่วยแล้วถูกทอดทิ้ง เป็นต้น [1]

องค์ความรู้เรื่องการจัดการภัยพิบัติ ผลจากการประชุมของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ทำการศึกษาเบื้องต้น (In-House Report) เหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติกรณีต่างๆ ในหลายประเทศ เพื่อเปรียบเทียบขั้นตอนและ แนวทางการจัดการเตือนภัย การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัยพบว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นทุกกรณีแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถที่จะรับมือ^[6] กับสถานการณ์ภัยพิบัติได้เพียงลำพัง ขณะที่องค์กรสาธารณประโยชน์และอาสาสมัครเป็นกำลังสำคัญและมีส่วนอย่างมากที่ทำให้การระดมความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากขึ้น[3] เนื่องจากหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่โดยตรง แม้จะมีอำนาจบังคับบัญชาชัดเจน แต่ความเป็นทางการทำให้เกิดความล่าช้า จากการศึกษางานวิจัยหลายเล่มเห็นตรงกันว่า แนวทางการพัฒนาระบบอาสาสมัครเพื่อการจัดการภัยพิบัติ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนทั้งอาสาสมัครที่มีการจัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ และอาสาสมัครภาคประชาชน ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อให้อาสาสมัครสามารถมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดการภัยพิบัติ [1] [4] [5] [6]

ดังนั้นจึงควรทบทวนชุดความรู้และกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ นำไปสู่การบูรณาการงานเชิงประเด็นโดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงหลักด้านสุขภาพที่ว่าจะเกิดขึ้นจากการสนับสนุนให้แหล่งปฏิบัติการจริงในพื้นที่รวมถึงงานอาสาสมัคร ส่งเสริมระบบงานอาสาสมัครของประเทศอย่างจริงจัง และพัฒนาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภัยพิบัติ

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือแกนนำแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของตำบลสุภาวะ นักวิชาการเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ จำนวน 150 คน ผู้ให้ข้อมูลรองคือ ผู้นำภาคท้องถิ่น ผู้นำภาคท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) อาสาสมัครกู้ชีพกู้ภัย แกนนำภาคประชาชน จำนวน 1,200 คน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา วิเคราะห์เรื่องราว และวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบเมตริกซ์ เทียบเคียงกับเอกสารทางวิชาการและผลงานวิจัยต่างๆ

กระบวนการวิจัยประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ทุนและศักยภาพของตำบลสุภาวะแม่ข่าย และลูกข่าย โดยใช้ข้อมูลจาก RECAP³ เพื่อนำข้อมูลปฏิบัติการจริงในพื้นที่ (แหล่งเรียนรู้) มาประมวล และ สังเคราะห์ เพื่อสนับสนุนข้อเสนอ

¹ เครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ หมายถึง การรวมตัวของพื้นที่ในระดับตำบลและระดับจังหวัดที่มีเป้าหมายเพื่อร่วมสร้างพื้นที่ของตนเองให้เป็นตำบลน่าอยู่และจังหวัดน่าอยู่ โดยเครือข่ายฯ มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกัน การผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะระดับตำบล เครือข่าย และจังหวัด รวมถึงการมีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนและรณรงค์ให้มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคืนอำนาจให้ชุมชน

² เวทีพื้นพลังชุมชนท้องถิ่นสู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย ครั้งที่ 2 ประจำปี 2555: 7 ประเด็นนโยบายสาธารณะสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่

³ Rapid Ethnography Community Assessment Process : RECAP

นโยบายสาธารณะการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน โดยใช้ข้อมูลทางวิชาการและงานวิจัยสนับสนุนปฏิบัติการจริงนั้นๆ จากนั้น

2) สังเคราะห์และนำใช้ข้อมูลทางวิชาการหรืองานวิจัยด้านการจัดการภัยพิบัติ ร่วมพัฒนาแนวทางการบูรณาการการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ 3) สรุปประมวลข้อเสนอนโยบายสาธารณะการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนระดับภูมิภาค สู่ปฏิญญาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง เพื่อตรวจสอบ ต่อยอดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่การผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับพื้นที่ ระดับเครือข่าย แล้วนำข้อเสนอสาธารณะระดับภูมิภาคประมวลเป็นข้อเสนอสาธารณะระดับชาติ และสู่การประกาศปฏิญญาของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นในเวทีพื้นที่พลังชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่สู่การอภิวัฒน์ประเทศไทย ครั้งที่ 3 ประจำปี 2556

5. ผลการศึกษา

พบว่า

การพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง มีขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนานโยบายสาธารณะประเด็นการจัดการภัยพิบัติ โดยชุมชน โดยศึกษาจากการลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล RECAP ในพื้นที่ภาคกลาง การวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดการภัยพิบัติพบว่า ภาคกลางมีแหล่งปฏิบัติการการจัดการภัยพิบัติจำนวน 82 แหล่งปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเด็นข้อเสนอสาธารณะการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน

ประเด็นข้อเสนอสาธารณะการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน	รวม
1. สนับสนุนและสร้าง “อาสาสมัครจัดการภัยพิบัติ”	15
2. จัดตั้ง “ศูนย์จัดการภัยพิบัติประจำตำบล” แบบบูรณาการแบบมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและท้องถิ่น	15
3. ปรับจัดทำฐานข้อมูลชุมชนแบบบูรณาการและข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อพัฒนาแผนการจัดการภัยพิบัติประจำตำบล	15
4. จัดตั้งกองทุน “การจัดการภัยพิบัติ”	7
5. จัดทำคู่มือการจัดการภัยพิบัติ	5
6. ให้ อปท.สนับสนุนระบบการสื่อสารในสถานการณ์ฉุกเฉิน	10
7. จัดตั้งศูนย์ประสานงาน เครือข่ายท้องถิ่นกับพื้นที่ใกล้เคียงภูมิภาคเพื่อการจัดการภัยพิบัติ	8
8. เครือข่ายการจัดการภัยพิบัติประจำภาค	7
รวม	82

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความเป็นไปได้ในการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติ โดยชุมชน

ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการเทียบเคียงการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ (แหล่งเรียนรู้) กับข้อมูลทางวิชาการหรืองานวิจัย โดยทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อให้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอที่ 1 สนับสนุนและสร้าง “อาสาสมัครจัดการภัยพิบัติ”

ข้อมูลวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ จากการศึกษางานวิจัยหลายเล่มเห็นตรงกันว่า แนวทางการพัฒนาระบบอาสาสมัครเพื่อการจัดการภัยพิบัติ รัฐควรให้การสนับสนุนทั้งอาสาสมัครที่มีการจัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ และอาสาสมัครภาคประชาชนซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก เพื่อให้อาสาสมัครสามารถมีบทบาทในทุกขั้นตอนของการจัดการภัยพิบัติ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะในการสนับสนุนงานอาสาสมัคร ส่งเสริมระบบงานอาสาสมัครของประเทศอย่างจริงจัง แม้ว่าเหตุการณ์พิบัติภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมาอาสาสมัครภาคประชาชนรวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชนต่างๆ มีบทบาทที่

สำคัญในการกู้ภัย การช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน การค้นหาผู้รอดชีวิต และการช่วยเหลือส่งเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยเป็นกำลังหนุนให้กับหน่วยงานของรัฐซึ่งมีกำลังเจ้าหน้าที่จำกัด อย่างไรก็ตาม ในภาวะฉุกเฉินที่เกิดความวุ่นวาย ขาดการสั่งการอย่างเป็นระบบการให้ความช่วยเหลือและประสานงานจึงเป็นไปได้โดยขาดการบูรณาการ ซึ่งรัฐบาลควรวางระบบเพื่อพัฒนางานอาสาสมัครให้มีศักยภาพอย่างเต็มที่ และมีมาตรฐานตามหลักสากล สภาพที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้มีข้อเสนอในยุทธศาสตร์การป้องกันภัยพิบัติและอุบัติภัย โดยเสนอให้รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์จากภาคธุรกิจในการช่วยเหลือสังคม พบว่าภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญเมื่อเกิดภัยพิบัติ ดังนั้น การส่งเสริมให้พนักงานที่มีจิตอาสาเข้าร่วมในการจัดการเกิดภัยพิบัติอย่างเป็นระบบจึงควรเป็นนโยบายขององค์กร [5]

ข้อเสนอที่ 2 จัดตั้ง “ศูนย์จัดการภัยพิบัติประจำตำบล” แบบบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ชุมชนและภาคเอกชน

ข้อมูลวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การจัดการภัยพิบัติและการช่วยเหลือโดยมาก จะมาจากส่วนกลาง หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการวางแผนจัดการ การจัดการโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะการแก้ไขปัญหาภายหลังจากการเกิดภัยพิบัติแล้ว ขาดแผนการบริหารจัดการ ขาดการซักซ้อมหรือวางแผนล่วงหน้าร่วมกับชุมชน และยังมีการช่วยเหลือที่ล่าช้า เมื่อเกิดเหตุขึ้นจึงทำให้เกิดผลเสียหายจำนวนมาก แต่จากการศึกษาพบว่า การจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นได้จากการที่ประชาชนในพื้นที่ประสบปัญหาภัยพิบัติ โดยใช้ประสบการณ์ของตนเองมาทบทวนภายหลังที่ชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มภายในตำบล มีการใช้กระบวนการจัดการแบบมีส่วนร่วม มีองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลเข้ามาสนับสนุน ทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในการวางแผนแก้ไขปัญหา การเตรียมพร้อม การฝึกซ้อม ดังนั้นหากเกิดภัยพิบัติขึ้นในชุมชน ประชาชนในพื้นที่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนได้ [2] รวมถึงการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิผลแล้ว ต้องมีการคำนึงถึงเครือข่ายชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในการปฏิบัติการ หากตัวแทนและอาสาสมัครจากชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ท้องถิ่นยังสามารถสนับสนุนเสริมปฏิบัติการได้ดีขึ้น เนื่องจากได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ เพราะเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นในการอพยพและการจัดการควบคุมต่างๆ สำหรับการเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉินก็สามารถมอบให้ตัวแทนและอาสาสมัครชุมชนเป็นผู้ดูแลได้ [3] [4] ซึ่งการจัดตั้งศูนย์การจัดการภัยพิบัติควรจัดการภัยพิบัติโดยมุ่งเน้นการรวบรวมพลังของชุมชน แม้ว่า ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจะเกินขีดความสามารถในการรับมือโดยชุมชนในการรับมือโดยชุมชน จะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญให้เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต [5]

ข้อเสนอที่ 3 ปรับจัดทำฐานข้อมูลชุมชนแบบบูรณาการและข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อพัฒนาแผนที่การจัดการภัยพิบัติประจำตำบล

ข้อมูลวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ งานวิจัยและงานทบทวนวรรณกรรมโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่อง “ข้อมูล” การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีการจัดทำข้อมูลชุมชนและข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อนำไปจัดทำแผนที่การจัดการภัยพิบัติประจำตำบล ซึ่งการจัดทำข้อมูลชุมชนควรมีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ เช่นแผนที่แสดงความเสี่ยงต่อภัยพิบัติ (Hazard Map) แผนที่มนุษย์ (Human Map) ที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติ (หรือทุนทางสังคมที่เป็นบุคคลรวบรวมองค์ความรู้ทั้งหมด มารวบรวมจำแนกให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ผลิตสื่อจากองค์ความรู้เหล่านั้น ในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้รับทุกรูปแบบและถ่ายทอดองค์ความรู้ออกไป ซึ่งการเตรียมความพร้อม (preparedness) รวมถึง “แผนที่การจัดการภัยพิบัติประจำตำบล” [6] เป็นข้อมูลหนึ่งซึ่งงานวิจัยกล่าวถึงพร้อมแนะนำถึงกระบวนการจัดการข้อมูลว่า ควรให้โอกาสแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอธิบายข้อมูลที่จำเป็น ข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ตนเอง เช่น ถนน สะพาน สถานที่ตั้งของบ้านเรือน โรงพยาบาล โรงเรียน ความสูงต่ำของพื้นที่หรือชายหาด ข้อมูลที่ทันสมัย เช่น ปริมาณน้ำในเขื่อน ความเร็วของกระแสลม และจะต้องมีการจัดทำแผนที่อพยพหลบภัย โดยต้องทำอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมจากชุมชน และต้องเข้าใจง่าย ระบุสถานที่สำคัญ สถานที่หลบภัย ระบุเส้นทางหลักและเส้นทางรอง [3] และในด้านการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยควรดำเนินการให้แต่ละจังหวัดมีแผนที่เสี่ยงภัย จากภัยประเภทต่างๆ และให้นำระบบดาวเทียมมาร่วมในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต แผนที่การเฝ้าระวัง และแผนป้องกันบรรเทาสาธารณภัยที่สมบูรณ์ [5]

ข้อเสนอที่ 4 จัดตั้ง “กองทุน” การจัดการภัยพิบัติประจำตำบล

ข้อมูลทางวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ จากสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นจำนวนมาก สาเหตุประการหนึ่งเกิดจากการที่ชุมชนยังไม่มีเตรียมความพร้อมในการจัดการภัยพิบัติก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย แนวทาง

ในการลดความสูญเสียดังกล่าวจึงควรเน้นให้ชุมชนเข้มแข็ง ควรมีการจัดตั้งกองทุนการจัดการภัยพิบัติประจำตำบล จึงเป็นรูปแบบหนึ่งในการระดมพลังและทรัพยากรในชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในการวางแผนป้องกันและเตรียมพร้อมสำหรับภัยพิบัติและอุบัติภัยในท้องถิ่นของตนเอง[5] ทั้งนี้มีมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติได้เสนอให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากองทุน และกลไกการประสานความร่วมมือจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ตำบล / ภูมิภาค โดยอาจจะจัดตั้งขึ้นมาใหม่หรือเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนที่มีอยู่แล้วในชุมชนท้องถิ่น เพื่อจัดการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและฟื้นฟูภายหลังประสบภัยพิบัติ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณสมทบกองทุนภัยพิบัติ ที่ชุมชนท้องถิ่นริเริ่มดำเนินการ [7]

ข้อเสนอที่ 5 จัดทำคู่มือการจัดการภัยพิบัติ

ข้อมูลวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ ความพร้อมและการตื่นตัวของประชาชนเป็นสิ่งที่มีสำคัญต่อการจัดการภัยพิบัติ เพราะช่วยในการลดผลกระทบจากเหตุการณ์และช่วยให้สังคมกลับสู่สถานการณ์ปกติได้ โดยหนึ่งในการสร้างความพร้อมและความตื่นตัว คือ การจัดทำคู่มือการจัดการภัยพิบัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิดา กมลเวชช (2554) กล่าวว่าคู่มือเป็นการรวบรวมความรู้ ความเข้าใจ และประยุกต์หลักการต่างๆ ในการเตรียมพร้อมสำหรับรับมือ เผชิญหน้ากับภัยพิบัติและจัดการในช่วง ก่อนเกิดเหตุ ในระหว่างเกิดเหตุ และสร้างความสามารถในการฟื้นคืนจากภัยให้กลับสู่ภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว และรักษาความปลอดภัยในชีวิตไว้ได้อย่างสูงสุด[3] ซึ่งสอดคล้องกับสภากาชาดไทย (2553) ระบุว่า การจัดทำคู่มือทำให้การดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน มีความเป็นเอกภาพ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด [8] ทั้งนี้กระบวนการจัดทำคู่มือต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน ประกอบด้วย ตัวแทนของหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน องค์กรที่มีภารกิจด้านป้องกัน บรรเทา ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตลอดจนนักวิชาการและประชาชนที่สนใจด้านภัยพิบัติธรรมชาติ แต่ทั้งนี้แรงจูงใจเบื้องต้นที่ทำให้เกิดการช่วยเหลือในกรณีเกิดภัยพิบัตินั้นต้องเริ่มต้นจากผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้แผนงานสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างราบรื่น จำเป็นต้องได้รับการเห็นชอบจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ส่วนความรู้ที่นำมาบรรจุในคู่มือจะต้องประกอบด้วย (1) ความรู้ที่เป็นสากล เช่น ชนิด/ประเภทของภัยพิบัติ สาเหตุของภัยพิบัติ หลักการในการตั้งรับและป้องกัน บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง แนวทางปฏิบัติในสถานการณ์ฉุกเฉิน (2) องค์ความรู้ ประสบการณ์ และบทเรียนในการป้องกันและให้ความช่วยเหลือเฉพาะพื้นที่ เช่น จุดอพยพ พื้นที่เสี่ยงภัย สุดท้ายการจัดทำคู่มือจำเป็นที่จะต้องดำเนินการแบบคู่ขนานทั้งในระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่นด้วย โดยกระบวนการจัดทำคู่มือการจัดการภัยพิบัติในระดับท้องถิ่นด้วยการสำรวจและดึงความรู้จากชุมชน เช่น การร่วมกันสำรวจเส้นทางน้ำ สำรวจจำนวนและลักษณะกลุ่มประชากรที่ต้องได้รับการดูแล ลักษณะในการตั้งบ้านเรือน ฯลฯ จะนำไปสู่การพลิกฟื้นความสัมพันธ์ภายในชุมชนและทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้สึกเป็นร่วมผู้รับผิดชอบและลงมือปฏิบัติ [10] [11]

ข้อเสนอที่ 6 ให้อปท. สนับสนุนระบบการสื่อสารในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ข้อมูลวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การสื่อสารเป็นปัญหาสำคัญในการติดต่อสื่อสารกัน เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติย่อมมีความยากลำบากในการเข้าถึงเพื่อขอความช่วยเหลือและให้การช่วยเหลือ ซึ่งต้องยอมรับว่า ในปัจจุบันระบบการสื่อสารเพื่อจัดการภาวะฉุกเฉินไม่มีประสิทธิภาพระบบการบริหารแจ้งเตือนและระบบการบัญชาการเหตุการณ์ทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยล้วนแต่ประสบปัญหา จากประสบการณ์ทำงานของ Gerald E.Galloway (2003: 27), Ronald John Hy and William L. Waugh, Jr., (1990: 19)) พบว่า การจัดทำระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลด้านข่าวสื่อสารระบบการทั้งนี้การสื่อสารและเครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานต่างๆ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านการสื่อสารผ่านการจัดให้มีหมายเลขโทรศัพท์เพื่อการประสานงานเหตุฉุกเฉิน (Emergency Call Center) ๑๙๒ จำเป็นและสำคัญ เพื่ออำนวยความสะดวกกับประชาชนที่มีเหตุฉุกเฉินในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับข่าวสื่อสารสำรองหรือข่าวสื่อสารคู่ขนาน (ศูนย์บริหารจัดการวิกฤตการณ์ด้านการสื่อสาร (Communication Crisis Management Center) [10] [11] ทั้งนี้จากการสรุปบทเรียนของประเทศไทยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ยืนยันได้ว่า การจัดการภัยพิบัติควรเน้นการรวมพลังของชุมชน โดยสร้างโอกาสให้ชุมชนจัดการด้วยตนเอง จะเป็นมาตรการที่ช่วยทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันจะพัฒนาขีดความสามารถในการปรับตัวและช่วยลดผลกระทบต่างๆ ได้ [5] [10] โดยเฉพาะประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเรื่อง การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และการระบบการสื่อสาร ซึ่งทำให้สนับสนุนข้อเสนอที่ 6 ว่าด้วยการ ให้อปท. สนับสนุนระบบการสื่อสารในสถานการณ์ฉุกเฉิน นั้นสามารถทำได้ และหากมีการดำเนินการจริงจะช่วยส่งผลดีให้ตำบลเกิดการจัดการตนเองได้ในที่สุด

ข้อเสนอที่ 7 จัดตั้ง “ศูนย์ประสานงาน” เครือข่ายท้องถิ่นกับพื้นที่ใกล้เคียง/ภูมิภาคเพื่อการจัดการภัยพิบัติ

ข้อมูลทางวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ จากการทบทวนวรรณกรรมของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554) พบว่าการจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงาน” เครือข่ายท้องถิ่นกับพื้นที่ใกล้เคียง/ภูมิภาคเพื่อการจัดการภัยพิบัติมีฐานคิดมาจากประสบการณ์ที่ต้องมีทีมสั่งการ มีทีมบัญชาการ และมีทีมงานในการช่วยดำเนินการประสานงานเพื่อจัดการภัยพิบัติโดยท้องถิ่น[3] [5] ผ่านกระบวนการจัดตั้งศูนย์กลางเพื่อสร้างความร่วมมือในการประสานความช่วยเหลือตลอดจนการรับมือและการจัดการในเรื่องภัยพิบัติอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมและการทำงานของศูนย์การจัดการภัยพิบัติต่างๆพบว่า ในต่างประเทศมีหน่วยงานรับผิดชอบระดับประเทศคือ Federal Emergency Management Agency (FEMA) เพื่อเป็นกลไกหลักในการเฝ้าระวังการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการฟื้นฟูความเสียหายโดยประธานาธิบดีเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้อำนวยการ และมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานกลางและหน่วยงานท้องถิ่นเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉินหรือภัยพิบัติหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐ (State) จะเข้ารับผิดชอบดำเนินการเป็นอันดับแรก โดยผู้ว่าการรัฐจะพิจารณาประกาศเขตภัยพิบัติหากหน่วยงานท้องถิ่นระดับรัฐไม่สามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาได้รัฐบาลกลาง (Federal) จะเข้าควบคุมสถานการณ์ประธานาธิบดีจะประกาศให้พื้นที่นั้นๆเป็นพื้นที่เขตภัยพิบัติและรัฐบาลกลางจะจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อแก้ไขปัญหาโดยมีระบบการจัดการเรียกว่า National Incident Management System: NIMS มีผู้ที่รับผิดชอบสั่งการอย่างมีเอกภาพ (unified command) เรียกว่า Incident Commander (IC) โดยประสานการสนับสนุนและนโยบายจากหน่วยงานระดับชาติทุกแห่งที่เกี่ยวข้องไปสู่หน่วยงานในพื้นที่ตามระบบการสั่งการ (Incident Command System) ให้สามารถร่วมกันปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจากบทเรียนศูนย์ประสานงานเพื่อจัดการภัยพิบัติในต่างประเทศและในประเทศไทยนั้นทำให้ชี้ชัดได้ว่าการจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานเครือข่ายท้องถิ่นกับพื้นที่ใกล้เคียง/ภูมิภาคเพื่อการจัดการภัยพิบัติ” ควรดำเนินการเพราะสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง อีกทั้งการหนุนเสริมด้านวิชาการในลักษณะของการจัดทำคู่มือการประสานงานหรือ คู่มือการจัดการภัยพิบัติของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ย่อมช่วยทำให้การจัดการภัยพิบัติสามารถจัดการได้อย่างทันท่วงที

ข้อเสนอที่ 8 เครือข่ายการจัดการภัยพิบัติประจำภาค

ข้อมูลวิชาการที่สนับสนุนข้อเสนอ เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย[12] และแนวคิดที่อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมาร่วมปฏิสัมพันธ์ เพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่ช่วยให้บรรลุผลสำเร็จ[13] นอกจากนี้เรื่องความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนที่มีประสิทธิภาพแล้ว เครือข่ายชุมชนเป็นองค์ประกอบของเครือข่ายการปฏิบัติการที่สำคัญมาก เพราะหากคนในท้องถิ่นได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจ และฝึกอบรมอย่างดี ก็สามารถเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉินที่อยู่แนวหน้า ข้อดีของการใช้เครือข่ายในการจัดการภัยพิบัติ เนื่องจากผู้ประสานงานจะสามารถช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาสถานการณ์ให้สามารถมุ่งความสนใจไปที่การสั่งการได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผู้ประสานงานจะสามารถช่วยสื่อสารกับหน่วยอื่นๆ รวมทั้งสื่อมวลชนได้อีกด้วย แต่ผู้ประสานงานนี้ต้องเข้าใจในปฏิบัติการทั้งหมดเป็นอย่างดี และทำงานเข้าหากันกับผู้บัญชาการสถานการณ์ได้อย่างราบรื่น มิฉะนั้นจะเกิดการซ้ำซ้อน หรือขัดแย้งในเอกภาพของการประสานงานได้ ซึ่งในบางกรณีที่สถานการณ์ไม่ซับซ้อน ขอบเขตพื้นที่ไม่กว้างมากเกินไปกำลังของท้องถิ่น ผู้บัญชาการสถานการณ์สามารถเป็นผู้ประสานงานเองได้[3] ซึ่งการประสานเครือข่ายยังเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในขั้นการเตรียมความพร้อม (preparedness) ของชุมชนในการจัดการภัยพิบัติ [6] [11] ศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย(2548) (Asian Disaster Preparedness Center - ADPC) เน้นกระบวนการจัดการแบบเครือข่ายโดยใช้กระบวนการป้องกันและบรรเทาภัยที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ 6 ด้าน [13] [14] รวมถึงการจะสร้างเครือข่ายได้อย่างยั่งยืนต้องมีการกำหนดการเจรจาต่อรองและการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน 3-5 ปี ดังตัวอย่างเช่น การจัดตั้งศูนย์ลดภัยพิบัติแห่งเอเชีย (Asian Disaster Reduction Centre ADRC [1]

ขั้นตอนที่ ๓ สรุปประมวลข้อเสนอนโยบายสาธารณะการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนระดับภูมิภาคสู่ปฏิญญาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง

จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้น จึงได้มีการจัดเวทีประมวลข้อเสนอสาธารณะการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนระดับภูมิภาค สู่ปฏิญญาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง เพื่อตรวจสอบ ต่อยอดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่การผลักดันให้มีการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับพื้นที่ ระดับเครือข่ายโดยขอความคิดเห็นจากเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่จำนวน 1,200 คน และได้ข้อสรุปว่า ข้อเสนอสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติ

โดยชุมชนจำนวน 8 ข้อ เครือข่ายฯ ได้ลงความเห็นและให้ความสำคัญต่อข้อเสนอที่พร้อมจะขับเคลื่อนและนำสู่การปฏิบัติการได้จริงในพื้นที่จำนวน 3 ลำดับดังตาราง

ตารางที่ 2 ผลคะแนน 3 ลำดับแรกของข้อเสนอนโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนจำนวน 8 ข้อ

ข้อเสนอ	ผลคะแนน	ลำดับ
1. จัดตั้ง “ศูนย์จัดการภัยพิบัติประจำตำบล” แบบบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น	57,600	1
4. จัดตั้ง “กองทุน” การจัดการภัยพิบัติประจำตำบล	45,500	2
2. จัดตั้ง “ศูนย์จัดการภัยพิบัติประจำตำบล” แบบบูรณาการภายใต้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น	37,900	3

6. บทสรุป

การพัฒนาโยบายสาธารณะด้านการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนของเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่พื้นที่ภาคกลาง เป็นกระบวนการทำงานเชิงนโยบายที่ใช้พลังเครือข่ายขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะในพื้นที่โดยอาศัยกระบวนการทางวิชาการพัฒนาและทบทวนข้อเสนอนโยบายสาธารณะร่วมกับการวิเคราะห์และนำความรู้จากข้อมูลทางวิชาการหรืองานวิจัยมาสอบทานให้เห็นแนวทางการทำงานในพื้นที่ด้วยพลังมวลชน อย่างไรก็ตามผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากปฏิบัติการของแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ของแต่ละศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการสุขภาวะสี่มิติ (แม่ข่าย) สู่ปัญญาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ นำสู่แนวทางการบูรณาการเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพยังคงต้องการสถาบันทางวิชาการเข้าไปร่วมพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นความสำคัญที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะบนพื้นฐานของข้อมูลและความเป็นจริงในพื้นที่ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันทางวิชาการที่เน้นการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ควรการศึกษาและเทียบเคียงปฏิบัติการจริงในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการบูรณาการเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพ
2. ควรค้นหาผู้นำเครือข่ายและผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสานต่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะเรื่องการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนกับชุมชนท้องถิ่น

8. บรรณานุกรม

- [1] หทัยชนก บัวเจริญ มานะ ช่วยชู กัลยา หอมเกตุ กิ่งแก้ว บุตณู. 2556. 88 ข้อเสนอ 7 + 1 นโยบายสาธารณะร่วมสร้างประเทศไทยน่าอยู่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- [2] สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. รายงานเบื้องต้นการจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ.
- [3] ศรีวัฒนา บุรวิศิษฐ์. 2552. ความพึงพอใจและบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน ในการจัดการภัยพิบัติ กรณีศึกษาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งทีมกู้ชีพกู้ภัย จังหวัดอุบลราชธานี. สำนักวิทยบริการ, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- [4] ทวีดา กมลเวช. 2554. คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า
- [5] กิตติพงศ์ อุลสะอาด และคณะ. 2550. บทเรียนการบรรเทาภัยพิบัติ สถานการณ์อุทกภัยน้ำท่วมโคลนถล่มอำเภอลับแล และการพัฒนาแผนบรรเทาภัยพิบัติที่มหาราชอำเภอลับแล. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ก.ย.)
- [6] ไมตรี สุนทรวรรณ. 2554. CSR กับการจัดการสาธารณภัยบทเรียนเล่มใหญ่จากภัยพิบัติในอาเซียน. กรุงเทพฯ.

- [7] Ronald John Hy and William L. Waugh, Jr. 1990. “The Function of Emergency Management” in **Handbook of Emergency Management Programs and Policies Dealing with Major Hazards**, eds. William L. Waugh, S.R. and Ronald John Hy. New York: Greenwood Press.
- [8] www.healthstation.in.th/news/news.php?newsid=181. 14 จังหวัดภาคใต้ ถมดินเขาเคลื่อนร่งหาเสียงร่วมขง สมัชชาฯ ชาติ ชูวาระหลัก “จัดการภัยพิบัติ”(ไอเดีย กลิ่นใต้ ระหว่างวันที่ 13-15 มกราคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์ตรัง อ.เมือง จ.ตรัง) สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2556
- [9] สภากาชาดไทย. 2553. **คู่มืออาสาสมัคร สภากาชาดไทย**. กรุงเทพฯ : สภากาชาดไทย.
- [10] นฤมล จันทร์จิราวุฒิกุล. 2554. **การบริหารจัดการอุทกภัยของประเทศไทย: บทสรุปและประเด็นเพื่อพิจารณา** (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) เรียบเรียงและเขียนจากรายงานการวิจัย “โครงการวิจัยการพัฒนาแผนหลักการจัดการภัยธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับน้ำ: น้ำท่วม น้ำแล้ง และแผ่นดินถล่ม” ของ ธวัชชัย ดิงส์ญชลี และคณะ.
- [11] Gould, Charls W., The Right of Housing Recovery After Natural Disaster. **Harvard Human Rights Journal**.Vol.22, 2009.
- [12] <http://www.ryt9.com/s/ryt9/27989>. ยุทธศาสตร์การป้องกันภัยพิบัติและอุบัติภัย. สืบค้น ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2556
- [13] <http://www.codi.or.th/index.php/news/documentary-communities-news/42-2009-09-22-05-47-57/1760-2011-11-14-10-46-46>. **จัดการภัยพิบัติแบบมีส่วนร่วม บูรณาการ ครบวงจร** ข้อเสนอของ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม.
- [14] <http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9540000128501> ม.อ. ระดมสมองผู้เชี่ยวชาญ ภัยพิบัติ ผุดคู่มือรับวิกฤติ ลดการสูญเสียชีวิต. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2556